

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Факультет психології
Кафедра психологія розвитку

**СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«Психологія розвитку»**

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Освітня програма «Психологія», «Реабілітаційна психологія»

Спеціальність – С4 «Психологія»

Галузь знань – С «Соціальні науки, журналістика та інформація»

Затверджено на засіданні
кафедри Протокол №1 від
“26” серпня 2025 р.

1. Загальна інформація

Назва дисципліни	Психологія розвитку
Викладач	Климишин Ольга Іванівна
Контактний телефон викладача	0660942968
E-mail викладача	olha.klymyshyn@cnu.edu.ua
Формат дисципліни	Очний /заочний
Обсяг дисципліни	6 кредитів ЄКТС 180 год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	http://www.d-learn.pu.if.ua
Консультації	Раз на тиждень відповідно до графіка консультацій. Формат консультацій: індивідуальні та групові консультації у робочі години (у вільний від занять та інших обов'язкових заходів час), індивідуальні дистанційно https://meet.google.com/cnj-fvcu-efb .

2. Анотація до навчальної дисципліни

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Психологія розвитку» є теоретико-методологічні засади досліджень розвитку людини як біо-соціо-духовної істоти впродовж онтогенезу. В межах курсу здійснюється вивчення принципів, механізмів, закономірностей психічного та особистісного розвитку, періодизації розвитку людини, залежність психічного розвитку від автентичного ресурсу, культурно-історичних та соціальних умов, особливості особистісних новоутворень та вікових криз, а також особливості психологічного супроводу розвитку особистості (зокрема, в контексті організації заходів раннього втручання).

3. Мета та цілі навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни “Психологія розвитку” є вивчення студентами теоретичних та практичних принципів і засад психології розвитку, формування уявлень про онтологічні психологічні чинники та закономірності психічного розвитку людини як біо-соціо-духовної істоти, особливості її психофізіологічного, сенсорно-перцептивного, когнітивного, емоційного, соціального розвитку та становлення різних видів діяльності. Основними цілями вивчення дисципліни “Психологія розвитку” є: розкрити зміст та навчити оперувати поняттєво-категоріальним апаратом психології розвитку; сформувані здатність оцінити персональний внесок видатних вчених у розбудову теоретико-методологічних засад психології розвитку та вміння пов'язувати останні з практичною діяльністю; сформувані уявлення про закономірності, умови і механізми психічного розвитку людини, особливості формування психічних якостей особистості, становлення і розвиток психічних процесів, станів, властивостей у дітей, підлітків, юнаків та дорослих; забезпечити вивчення студентами особливостей сензитивних періодів, питань внутрішнього особистісного вибору в процесі психічного розвитку особистості, вікових можливостей засвоєння знань, нормативних і ситуативних криз на кожному етапі онтогенезу; особливості психологічного супроводу розвитку на кожному з періодів онтогенезу.

4. Програмові компетентності та результати навчання

Інтегральна компетентність

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері психології, що передбачають застосування основних психологічних теорій та методів і характеризуються комплексністю і невизначеністю умов.

Загальні компетентності:

ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями, мислити концептуально, системно, самогенно.

Фахові компетентності:

СК1. Здатність оперувати категоріально- понятійним апаратом психології.

СК2. Здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ.

СК3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків (зокрема, в контексті організації заходів раннього втручання).

Програмні результати навчання:

ПР1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання.

ПР2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань.

ПР3. Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань.

ПР 19. Забезпечувати оптимальні психологічні умови розвитку особистості.

5. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни		
Вид заняття	Загальна кількість годин	
	Денна форма	Заочна форма
Лекції	24	8
Семінарські заняття /практичні/ лабораторні	36	12
Самостійна робота	120	160

Ознаки навчальної дисципліни

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
2 семестр	С4 «Психологія»	1 курс	Нормативний

Тематика навчальної дисципліни

Тема	лекції	кількість год.	
		Семін. заняття	сам. роб.
Тема 1. Вступ до психології розвитку.	2 год. / 1 год.	2 год. / 1 год.	10 год. / 10 год.
Тема 2. Психічний розвиток та його основні чинники.	2 год. /1 год.	2 год. / 1 год.	10 год. / 20 год.
Тема 3. Психологічні теорії розвитку особистості.	4 год. / /	4 год./ 2 год	20 год. / /

	1 год		30 год.
Тема 4. Періодизація вікового розвитку особистості.	2 год./1 год.	2 год. / 1 год	10 год./10 год.
Тема 5. Розвиток когнітивної сфери людини впродовж онтогенезу.	2 год.	4 год. / 1 год	10 год. / 10 год
Тема 6. Розвиток емоційно-вольової сфери людини впродовж онтогенезу.	2 год. /1 год..	4 год. / 1 год.	10 год. /15 год.
Тема 7. Розвиток мотиваційної сфери людини впродовж онтогенезу.	2 год.	4 год./1 год.	10 год./15 год.
Тема 8. Розвиток мовлення людини впродовж онтогенезу.	2 год.	4 год./1 год.	10 год./15 год.
Тема 9. Психосоціальний, особистісний розвиток людини впродовж онтогенезу.	2 год./1 год.	4 год./1 год.	10 год./15 год.
Тема 10. Розвиток людини як суб'єкта діяльності.	2 год./1 год.	2 год./1 год.	10 год./10 год.
Тема 11. Характеристика вікових криз психічного розвитку людини.	2 год./1 год.	4 год./1 год.	10 год./20 год
Загалом	24 год./8 год.	36 год. / 12 год.	120 год. / 160 год.
6. Система оцінювання навчальної дисципліни			
Загальна система оцінювання навчальної	Максимальний бал, який студент може отримати за всіма видами контролю – 100 балів і виставляється у формі іспиту. Оцінка студента формується таким чином:		

дисципліни	<p>1. Поточний контроль: Робота на семінарських заняттях: - усні відповіді-доповіді та виконання тестових завдань по темах лекційного курсу – максимально 39 балів; - виконання контрольної роботи – максимально 5 балів; Самостійна робота: підготовка словника основних термінів і понять до кожної з лекційних тем (10 термінів по кожній темі) – максимально 6 балів. Передбачено підготовку рефератів-презентацій з метою підвищення рейтингу або ж відробки пропущених занять – максимально 5 б.</p> <p>2. Підсумковий контроль – максимально 50 балів. У кінці семестру підраховується рейтинг за поточними видами контролю і підраховується загальний рейтинг, який переводиться в оцінку у відповідності до шкали оцінювання.</p>
Вимоги до письмових робіт	<p>Дотримання форми розв'язання тестових завдань. При підготовці словника термінів, окрім використання лекційного матеріалу представленого на платформі дистанційного навчання, передбачена можливість використання психологічних словників за вибором студента з обов'язковим зазначенням його висхідних даних. Вимоги до підготовки рефератів: повідомлення готуються об'ємом 10-15 ст. зі вступом, основним викладом матеріалу, висновками, вказаним списком використаних джерел. У рефераті повинні бути відображеними: актуальність тематики дослідження, місце досліджуваної проблеми у сучасній вітчизняній та зарубіжній літературі; аналіз та узагальнення існуючих результатів; оцінка рівня повноти дослідження проблеми; обґрунтування необхідності проведення подальших досліджень. Особлива увага приділяється дотримання принципів академічної доброчесності при підготовці реферату.</p>
Семінарські заняття	<p>В умовах реалізації усного опитування на семінарських заняттях передбачено 4 - бальну шкалу оцінювання усної відповіді студента: 4 бали ставиться за наявності у студента чіткого розуміння, достатньо вичерпного розкриття змісту питання і аргументовану логіку його викладу. 3 бали – правильне розуміння, але недостатньо глибоке й вичерпне знання матеріалу, репродуктивний його виклад, допускаються окремі несуттєві неточності. 2 бали – поверхневе розуміння матеріалу, неструктуроване та недостатньо аргументоване відтворення його змісту. 1 бал – часткове знання окремих фрагментів матеріалу. <i>Оцінювання контрольної роботи:</i> Контрольна робота складається з 20 тестових завдань та 2-х практичних задач. Тестові завдання включають 15 питань з однією правильною відповіддю. Практичні задачі служать для перевірки вміння студента застосовувати отримані теоретичні знання на практиці. 5 балів – студент правильно відповів на 90-100% тестових завдань. Правильно, чітко, логічно обґрунтовує вирішення практичної задачі. 4 бали – студент правильно відповів на 70-89% тестових завдань. Правильно використовує теоретичні знання при вирішенні практичної задачі. 3 бали – студент правильно відповів на 50-69% тестових завдань. Не може самостійно побудувати чітку, логічну відповідь щодо вирішення практичної задачі. 2 бали – студент відповів на 40-50% тестових завдань. Не володіє матеріалом, не може побудувати логічну відповідь щодо вирішення</p>

	<p>практичної задачі.</p> <p>1 бал - студент відповів на менше, ніж 40% тестових завдань. Під час відповіді-вирішення практичної задачі робить значні, грубі помилки.</p> <p><i>Оцінювання підготовки словника термінів</i></p> <p>1 бал - словник по темі лекції містить десять термінів зміст яких розкрито в повній мірі відповідно до змісту лекції та визначень, представлених в психологічних словниках.</p> <p>0 балів – означено менше 10 термінів, їх зміст розкрито неповністю.</p> <p><i>Оцінювання підготовки рефератів:</i></p> <p>5 балів – реферат є творчою самостійною науково-дослідною роботою. Виклад матеріалу відображає авторську аналітичну оцінку стану</p>
	<p>досліджуваної проблеми, власну точку зору на можливі варіанти її вирішення.</p> <p>4 бали – реферат має характер творчої самостійної науково-дослідної роботи. Виклад матеріалу відображає авторську аналітичну оцінку стану досліджуваної проблеми й власну точку зору на можливі варіанти її вирішення, однак є несуттєві неточності.</p> <p>3 бали – реферат має характер творчої самостійної науково-дослідної роботи. Виклад матеріалу не обмежується описовим підходом до розкриття обраної теми, але нечітко відображає авторську аналітичну оцінку стану досліджуваної проблеми й власну точку зору на можливі варіанти її вирішення. Є несуттєві неточності.</p> <p>2 бали – реферат має частково характер творчої самостійної науково-дослідної роботи. У викладі матеріалу нечітко відображено авторську аналітичну оцінку стану досліджуваної проблеми й власну точку зору на можливі варіанти її вирішення. Є суттєві неточності та помилки.</p> <p>1 бал – реферат немає характер самостійної науково-дослідної роботи. Виклад матеріалу обмежується описовим підходом до розкриття обраної теми, відсутня авторська аналітична оцінка стану досліджуваної проблеми й відсутня власна точка зору на можливі варіанти її вирішення. Є суттєві неточності та помилки.</p>
Умови допуску до підсумкового контролю	Виконання всіх передбачених силабусом завдань є умовою допуску до підсумкового контролю (екзамену). Мінімальний набраний студентом бал допуску до екзамену – 25 балів.
Підсумковий контроль	Результати екзамену оцінюються у балах (максимальна кількість – 50) та включаються у підсумкову оцінку з навчальної дисципліни. Підсумковий семестровий контроль у вигляді екзамену проводиться у формі виконання тестових екзаменаційних завдань.

7. Політика навчальної дисципліни

Письмові роботи Підготовка письмових робіт у форматі рефератів та розв’язання практичних задач передбачає вміння творчо підходити до аналізу інформації, проявляти вміння ідентифікувати психологічні проблеми,

Академічна доброчесність. Дотримання академічної доброчесності студентом передбачає: свідому орієнтацію на запобігання плагіату у будь-яких формах його прояву:

- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання;
- посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- надання достовірної інформації про результати власної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації.

Регламентация дотримання академічної доброчесності в умовах освітнього процесу

задекларована в «Положення про запобігання академічному плагіату та іншим порушенням академічної доброчесності у навчальній та науково-дослідній роботі здобувачів освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника» <https://pnu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/09/>

Відвідування занять Відвідування лекцій та практичних занять з курсу є обов'язковим. Заохочується активна участь студентів в обговоренні програмового матеріалу на семінарських заняттях, доповнення відповідей інших студентів, використання додаткової літератури для підготовки до семінару. Усі завдання навчальної дисципліни повинні бути виконані та подані своєчасно. Передбачено відпрацювання студентом пропущених занять у форматі проходження тематичного тесту та підготовки реферату відповідно до теми пропущеного семінарського заняття.

Неформальна освіта. Порядок здобуття неформальної освіти та визнання її результатів регламентує «Положення про визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти, в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника». https://efund.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/172/2023/05/02-07.33_2022-polozhennia-pro-vyznannia-rezultativ-navchannia-zdobutykh-shliakhom-neformalnoi-osvity-v-prykarpatskomu-natsionalnomu-universyteti-imeni-vasyliya-stefanyka.pdf

8. Рекомендована література

Основна:

1. Александров Ю. В. Психологія розвитку: навч. посібник. Харків, 2015. 336 с.
2. Аханова А. В. Психологія (загальна та вікова) : навч.посіб. Київ : Патерик, 2024. 255 с.
3. Вікова психологія : конспект лекцій / укладачі: П. І. Сахно, Н. М. Теслик. Суми : Сумський державний університет, 2024. 190 с.
4. Кацавець Р. Вікова психологія : навч.посіб. Київ : Алерта, 2019. 112 с
5. Кацавець Р. С. Психологія розвитку особистості. Навч. посіб. Київ: Алерта, 2024. 152 с.
6. Крайніков Є.В. Психологія розвитку. Словник-довідник. Київ : Арістей, 2004. 280 с.
7. Поліщук В. М. Віковий кризовий розвиток людини: від народження до дорослості : навч.посіб. Суми : Універ.книга, 2024. 459 с.
8. Савчин М.В., Василенко Л.П. Вікова психологія: навч. посіб. Київ : Академвидав, 2024. 384 с.

Додаткова література:

1. Булах І.С. Психологія особистісного зростання підлітка. Київ: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2003. 340 с.
2. Дептула М, Поторська А., Борших Ш. Рання профілактика проблем психосоціального розвитку і ризикованої поведінки дітей та молоді : монографія. Бидгощ : Університету Казимира Великого, 2019. 158 с.
3. Дуткевич Т. Дитяча розвивально-корекційна психологія : модульний навч.посіб. Київ : ЦУЛ, 2021. 304 с.
4. Дуткевич Т. Дошкільна психологія. Київ : Центр початкової літератури. 2007. 392 с.
5. Климишин О.І. Психологічні особливості розвитку духовності старшокласників у процесі навчання. Дисерт. на здобут. наук. ступ. канд. псих. наук: 19.00.07. Івано-Франківськ, 2004. 220 с.
6. Кузікова С.Б. Психологічні основи становлення суб'єкта саморозвитку в юнацькому віці. Монографія. Суми: Видавництво СумДПУ, 2020. 324 с.
7. Кузьменко В.У. Розвиток індивідуальності дитини 3-7 років: Монографія. К.: НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2005. 354 с.
8. Максименко Д. Психологічні особливості криз підлітка. Практична психологія. Київ: ЦУЛ. 2020. 200 с.
9. Павелків Р., Харченко Е. Геронтопсихологія: Медико-біологічні та соціально-психологічні аспекти старіння. Київ : Центр початкової літератури. 2020. 476 с.

10. Павелків Р.В., Цигипало О.П., Дитяча психологія. Київ : Академвидав, 2008. 431 с.
11. Помиткін Е.О. Психологія духовного розвитку особистості: Монографія. К.: Наш час, 2005. 280 с.
12. Поуль В., Волошенко Л. Психологічні умови розвитку вольової поведінки старших дошкільників та молодших школярів [Текст]: монографія. Х. : ДонОІППО, 2019. 304 с.
13. Психологія людей літнього віку [Текст]: навч. посібник. Київ : Геопринт, 2021. 288 с
14. Самошкіна Л.М. Вікова психологія: навч. наоч. посіб. з мультимедійним курсом. Дніпропетровськ: вид-во ДНЕУ, 2006. 248 с.
15. Сергеєнкова О.П., Столярчук О.А., Коханова О.П., Пасека О.В. Вікова психологія. Київ : Центр учбової літератури, 2012. 346 с.
16. Токарева Н.М., Шамне А.В. Основи вікової психології : навч.-метод. посіб. Кривий Ріг, 2013. 283 с.
17. Шамне А. В. Теорія та практика психосоціального розвитку у підлітково-юнацькому віці. Монографія. К. : ТОВ ВНП «Інтерсервіс», 2015. 488 с.
18. Ямницький В. М. Психологічні чинники розвитку життєтворчої активності особистості в дорослому віці : автореф. дис... д-ра психол. наук : 19.00.07. К., 2005. 40с.

Викладач: Доктор психологічних наук,
професор кафедри психології розвитку

Климишин О.І.